

زیانکاران در قرآن و نهج البلاغه

تألیف:

نورالله علیدوست خراسانی
عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

انتشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: زیانکاران در قرآن و نهج البلاغه
مؤلف: حجت الاسلام والمسلمین نورالله علیدوست خراسانی
ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام
صفحه آرا، ویراستار ادبی: رضا عبدالحی بجندی
طراح جلد: محمد روشنی
نمایه ساز و ناظر نسخه پردازی و چاپ: رضا دیبا
چاپ و صحافی: چاپ سپیدان
چاپ اول: ۱۳۹۸
قیمت: ۴۴۰/۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۷۷۵-۲

تهران: بزرگراه شهید چمران، مدیریت، انتشارات دانشگاه امام صادق علیه السلام
صندوق پستی ۱۵۹-۴۶۵، پ. م. ۱۴۶۵۹۴۳۶۸۱، تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
E-mail: pub@isu.ac.ir • www.ketabesana.com • فروشگاه اینترنتی

سرشناسه: علیدوست خراسانی، نورالله، ۱۳۳۲-
عنوان و نام پدیدآور: زیانکاران در قرآن و نهج البلاغه / تألیف: نورالله علیدوست خراسانی..
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۳۹۱ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۷۷۵-۲
موضوع: غفلت -- جنبه های قرآنی
موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ - دیبا، رضا، غفلت
شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
رده بندی کنگره: BP ۱۰۴ ۱۳۹۸
رده بندی دیویی: ۳۹۷/۱۵۹
شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۶۶۰۲۶

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی باشد.
این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

۱۳	سازمان ناشر
۱۵	تألیف: منای زیان و زیانکاران

بخش اول: زیانکاران در قرآن

۲۳	فصل اول: هدایت و ضلالت چیست؟
۲۵	هدایت و ضلالت از سوی خدا است
۲۷	فصل دوم: قطع رحم
۲۹	اهمیت صله رحم در اسلام
۲۹	صله رحم در قرآن
۳۰	صله رحم در روایات
۳۰	الف. صله رحم و آثار مثبت آن
۳۰	یک. طولانی شدن عمر
۳۰	دو. زیاد شدن روزی
۳۱	سه. پاک شدن اعمال
۳۱	چهار. آسانی حساب روز قیامت
۳۱	پنج. صله رحم جزء دین است
۳۱	ب. قطع رحم و آثار سوء آن از نظر قرآن
۳۱	یک. دوری از رحمت خدا
۳۲	دو. محروم شدن از بهشت
۳۲	سه. قطع رحم در ردیف شرک به خدا
۳۳	نکته لازم
۳۵	فصل سوم: کفر به رسول خدا (ﷺ)
۳۶	حدیث ابی ولاد حنّاط

۳۷	فصل چهارم: تکذیب کنندگان شعیب.....
۳۸	پایان عمر تبهکاران مدین.....
۳۹	عوامل نابودی قوم شعیب.....
۴۱	فصل پنجم: از مکر خدا جز زیانکاران ایمن نیستند.....
۴۱	معنای مکر.....
۴۳	گفتاری از نهج البلاغه.....
۴۴	تعبیرات سه گانه.....
۴۵	نشانه های شیطانی یهود.....
۴۹	فصل ششم: زیانکاران در جهنم.....
۴۹	آزایش الهی یک سنت جاویدان.....
۵۱	همه مشاغل عربی را بشوید.....
۵۱	سیه رونی، بود امحان.....
۵۳	فصل هفتم: نشانه های منافقان.....
۵۴	حبط اعمال یعنی چه.....
۵۶	عبرت گرفتن از ابلیس.....
۵۷	بی تابی در مصیبت و حبط عمل.....
۵۹	حبط عمل بر اثر انحراف.....
۵۹	حبط عمل و علل متعدد.....
۵۹	الف. شرک به خدا.....
۵۹	ب. ارتداد از دین الهی.....
۶۰	ج. کفر به آیات الهی.....
۶۰	د. قتل پیامبران و.....
۶۰	هـ. بازداشتن از راه خدا و.....
۶۰	و. گرایش بیش از حد به دنیا.....
۶۱	تذکر لازم.....
۶۱	عوامل نابودی ثواب عمل.....
۶۵	فصل هشتم: عالی ترین احساسات و عواطف دروغین.....
۶۵	دسیسه دیگر برادران یوسف.....
۶۶	چند نکته.....

۶۶	نکته اول: نیاز فطری انسان به سرگرمی سالم
۶۶	نکته دوم: تقسیم صحیح ساعات شب و روز
۶۸	نکته سوم: تلقین دشمن
۶۸	نکته چهارم: نه قصاص و نه اتهام قبل از جنایت
۶۹	نکته پنجم: در برابر یک ترک اولی
۷۳	فصل نهم: بازگشت کنندگان از اسلام (مرتدین)
۷۳	شان نزول: پیامبر (ﷺ) و عمار یاسر
۷۷	محل دهم: بشری است مانند شما
۷۸	شان نزول
۸۱	فصل یازدهم: خدا و به آیات خدا
۸۵	فصل دوازدهم: حربه شیطان زیانکارانند
۸۶	سخنی از نهج لبلا
۸۹	خودفراموشی
۹۳	فصل سیزدهم: اموال و فرزندان
۹۳	برخی از عوامل غفلت
۹۳	الف. اموال
۹۶	ب. اولاد و فرزندان
۹۶	یک. عبدالله بن زبیر
۱۰۱	شان نزول
۱۰۵	فصل چهاردهم: اگر فضل و رحمت خدا نبود
۱۱۱	تذکر یک نکته
۱۱۱	الف. فضل الهی روی حساب است
۱۱۳	فصل پانزدهم: انتخاب غیر از اسلام پذیرفته نیست
۱۱۵	تفسیر دقیق اسلام
۱۱۶	فرق بین اسلام و ایمان
۱۱۶	شان نزول
۱۱۹	فصل شانزدهم: اطاعت از کفر زیانکاری است
۱۱۹	خبر بی اساس محمد کشته شد

فراریان از جنگ احد	۱۲۰
فصل هفدهم: غذای اهل کتاب و ازدواج با آنان	۱۲۳
فصل هجدهم: عقب‌نشینی نکنید	۱۲۵
فصل نوزدهم: پرده‌پوشی بر جنایت	۱۲۹
دنباله ماجرای فرزندان آدم	۱۲۹
نخستین قتل در روی زمین	۱۳۱
فصل بیستم: سرانجام کار منافقان و نابودی اعمالشان	۱۳۳
شان نزول	۱۳۴
فصل بیست و یکم: بازگشت آدم به سوی خدا	۱۳۷
ظلم و ستم	۱۳۷
وسوسه شیطان	۱۳۷
فصل بیست و دوم: سر خنجر مارحم نکند	۱۴۱
پاسخ دندان‌شکن به ارادیه	۱۴۳
فصل بیست و سوم: بزرگ‌ترین ظلم، تکذیب آیات الهی	۱۴۵
آیاتی از قرآن	۱۴۵
تکذیب پیامبران	۱۴۷
فصل بیست و چهارم: سرگذشت دردناک فرزند حضرت نوح (ع)	۱۴۹
فصل بیست و پنجم: زیانکاران واقعی	۱۵۱
فصل بیست و ششم: انکار لقای پروردگار	۱۵۵
معنای لقای پروردگار چیست؟	۱۵۶
چشم‌ها خدا را نمی‌بینند	۱۶۱
تقاضای مشاهده پروردگار از موسی بن عمران	۱۶۱
چرا موسی تقاضای رؤیت کرد؟	۱۶۲
فصل بیست و هفتم: کلید آسمان و زمین از اوست	۱۶۷
قدرت و عزت مخصوص خدا است	۱۶۸
تفسیر مقالید	۱۷۰

فصل بیست و هشتم: اگر مشرک شوی اعمالت برباد می‌رود	۱۷۱
شریک در عبادت	۱۷۲
چند روایت درباره شرک	۱۷۲
سؤال	۱۷۳
پاسخ	۱۷۳
فصل بیست و نهم: گمان بد به خدا	۱۷۷
شان نزول	۱۷۷
مندی و عداوت درباره حسن ظن و سوء ظن به خدا	۱۷۸
معنی حسن ظن به خدا	۱۸۰
فصل سی و امین: منشنان بد	۱۸۳
فصل سی و یکم: آیا اهی به سوی بازگشت وجود دارد؟	۱۸۷
نکته	۱۹۰
الف. خانواده خود را از آتش نجات دهید	۱۹۰
ب. تعلیم و تربیت نواذ	۱۹۱
فصل سی و دوم: پایمال کنندگان حق و پدر و مادر	۱۹۳
فصل سی و سوم: زیان آشکار	۱۹۵
وسوسه‌های شیطانی در لباس‌های دلپذیر	۱۹۶
دشمنی شیطان از دیدگاه آیات	۱۹۷
دشمنی شیطان از دیدگاه روایات	۱۹۸
نقشه‌های شیطان	۱۹۹
الف. وسوسه چیست؟	۲۰۰
فصل سی و چهارم: زنده بگور کردن دختران	۲۰۳
معاوضه یک دختر با سه شتر	۲۰۴
پدری که سیزده دخترش را کشت	۲۰۵
فصل سی و پنجم: وضع مشرکان در قیامت	۲۰۹
فصل سی و ششم: لب پرتگاه	۲۱۱
سخنی از فخر رازی	۲۱۱
سلسله مراتب ایمان	۲۱۲

۲۱۴	ایمان عاریه
۲۱۵	نشانه ایمان عاریه
۲۱۶	یکی از عنصرهای فرومایه
۲۱۹	فصل سی و هفتم: اهل باطل زیانکارند
۲۲۰	عذاب دنیا
۲۲۱	امام سجاد (علیه السلام) و دلچک مدینه
۲۲۱	یک نکته: عدد پیامبران الهی
۲۲۳	فصل سی و هشتم: زیانکاری کافران
۲۲۷	فصل سی و نهم: ترازوی سنجش اعمال در قیامت
۲۲۹	جامع ترین آیت قرآن
۲۳۳	فصل چهل ام: سنگین ترازوی اعمال و سبکی آن
۲۳۶	اسباب سنگینی ترازوی اعمال
۲۳۹	فصل چهل و یکم: زیانکاران: ایدان نمی آورند
۲۳۹	رحمت برای خداست
۲۴۱	مصادیق رحمت الهی
۲۴۳	فصل چهل و دوم: پیامبر را می شناسند همان گونه که فرزندان خود را
۲۴۷	فصل چهل و سوم: سرمایه خود را از دست داده اند
۲۵۰	امروز روز عمل فردا روز حساب
۲۵۳	فصل چهل و چهارم: دروغ بستن بر خدا
۲۵۵	سنت ها
۲۵۹	فصل چهل و پنجم: به عصر سوگند
۲۵۹	معنای عصر
۲۶۱	معنای سوره والعصر از دیدگاه فخر رازی
۲۶۲	جلوگیری از این خسران
۲۶۷	فصل چهل و ششم: زیانکارترین مردم
۲۷۱	فصل چهل و هفتم: زیان دیدن اهل باطل

۲۷۵	فصل چهل و هشتم: خسران برای ستمگران
۲۷۵	چرا ظالمان نتیجه معکوس می گیرند؟
۲۷۷	کتابی که همه چیز در آن است
۲۸۱	فصل چهل و نهم: زیانکارترین مردم در آخرت
۲۸۵	فصل پنجاهام: او را بسوزانید
۲۸۶	جمع آوری هیزم برای سوزاندن

بخش دوم: زیانکاران در نهج البلاغه

۲۹۱	فصل پنجاه و یکم: زیانکاران هر دو جهان
۲۹۵	فصل پنجاه و دوم: کسی که از حساب خود غافل شود
۲۹۶	اصل محاسبه
۲۹۸	خوف از عدالت مهم از امان
۲۹۹	یکی از وصایای امام
۳۰۱	فصل پنجاه و سوم: امروزه زمین و فردا روز مسابقه
۳۰۲	نکاتی در توجه به آخرت
۳۰۴	زیان غیر قابل جبران
۳۰۵	فصل پنجاه و چهارم: خسارت دنیا و آخرت شرح قاضی
۳۰۷	انگیزه تنظیم این قباله
۳۱۱	فصل پنجاه و پنجم: از معصیت خدا بر حذر باش
۳۱۱	وصیت امام صادق (علیه السلام) به اسحاق بن عمار
۳۱۲	تقوی پیشه کن گرچه کم باشد
۳۱۵	فصل پنجاه و ششم: اوصاف منافقان
۳۱۹	فصل پنجاه و هفتم: رفتن از دنیا با حسرت و اندوه
۳۲۳	فصل پنجاه و هشتم: نامه امام (علیه السلام) به مصقله
۳۲۳	سوگند به کسی که دانه را شکافت
۳۲۷	فصل پنجاه و نهم: جز زیانکاران احساس امنیت نمی کنند
۳۲۷	بلعم باغورا

عابدی از بنی اسرائیل	۳۲۹
مکر الهی چیست؟	۳۳۱
فصل شصت‌ام: زیان و خسران بدکاران	۳۳۳
فصل شصت و یکم: عاقبت زیان‌بار	۳۳۷
فصل شصت و دوم: خضوع برای غیر خدا	۳۴۳
نکته اول: روایت نصر بن مزاحم	۳۴۵
نکته دوم: پذیرش هدیه برادران مسلمان	۳۴۶
فصل شصت و سوم: افزایش زیانبار	۳۴۷
فصل شصت و چهارم: عدالت در پیمان‌ها و وزن	۳۵۱
هشدار برای بهره‌فرومایان اجتماعی	۳۵۱
منابع و مأخذ	۳۵۵
نمایه آیات	۳۶۳
نمایه روایات	۳۷۱
نمایه	۳۸۵

مقدمه

معنای زیان و زیانکاران

مبداً اصفهانی در مفردات می‌گوید: «خُسْر و خسران» به معنای کم شدن سرمایه است و گاه به انسان است داده می‌شود و می‌گویند فلان کس زیان کرد و گاه به خود عمل نسبت داده می‌شود و می‌گویند تجارتش زیان کرد. قرآن می‌فرماید: «تِلْكَ إِذْ أَكَرَّةُ خَاسِرَةٍ» (نازعات / آیه ۱۰)، می‌گویند اگر قیامتی در کار باشد بازگشتی است زیان‌بار. این واژه غالباً در سرمایه‌های برون‌سازند مال و مقام به کار می‌رود و گاه در سرمایه‌های درونی مانند صحت و سلامت و عزت و ثواب و این همان است که خداوند متعال به عنوان «خسران مبین» (زیاد آشکار) از آن یاد فرموده آنجا که می‌فرماید:

«... زیانکاران واقعی کسانی هستند که سرمایه وجود خویش و بستگان‌شان را در روز قیامت از دست داده‌اند، آنگاه باشید زیان آشکار همین است»^۱.

سپس راغب آیات دیگری را نقل می‌کند و می‌گوید ممکن است اشاره به رعایت عدالت در وزن کردن و رها کردن ظلم در حق دیگران در سنجش آنچه باید وزن گردد باشد و نیز جایز است که اشاره بدست آوردن چیزی باشد که در روز قیامت باعث خسران و زیان نگردد و انسان در زمره کسانی قرار نگیرد که در موردش فرمودند «ومن خفت موازينه» (اعراف / آیه ۹) و البته هر دو معنا ذکر شده متلازم یکدیگر می‌باشند و هر کجا در قرآن صحبت از خسران شده معنای اخیر مورد نظر

۱. قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ (زمر / آیه ۱۵).
۲. آیات این است: وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَاُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ. (بقره / آیه ۱۲۱)، الَّذِينَ يَتَّقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ. (بقره / آیه ۲۷)، فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ (مانده / آیه ۳۰)، وَاقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ (رحمن / آیه ۹).

بوده و ضررهای دنیوی و درآمدهای بشری مقصود نمی‌باشد.^۱

فخر رازی در تفسیر این آیه (والعصر) سخنی نقل می‌کند که حاصلش چنین است:

«یکی از بزرگان پیشین می‌گوید: معنی این سوره را من از مرد یخ‌فروشی آموختم، فریاد می‌زد و می‌گفت: رحم کنید به کسی که سرمایه‌اش ذوب می‌شود، رحم کنید به کسی که سرمایه‌اش ذوب می‌شود! پیش خود گفتم این است معنی آن انسان لقی خسر، عصر و زمان بر او می‌گذرد و عمرش پایان می‌گیرد و ثوابی کسب نمی‌کند و در این حال زبانشکار است»^۲.

نظر نهان‌بینی اسلامی دنیا یک بازار تجارت است همان‌گونه که در حدیثی از امام‌های علی بن محمد النقی (علیه السلام) آمده است که فرمود:

«دنیا بازاری است که جمعی در آن سود می‌برند و جمع دیگری زیان می‌بینند»^۳.

هر نفسی که انسان می‌زند یک گام به مرگ نزدیک‌تر می‌شود چنانکه امیر مؤمنان علی (علیه السلام) در آن عبارت نورانی فرمود:

«نفس‌های انسان گام‌های او به سوی مرگ است»^۴.

بنابراین، هر ضربانی که قلب انسان می‌زند او را یک قدم به پایان عمر نزدیک‌تر می‌سازد و به این ترتیب باید که بر این زیان قطعی کاری کرد که جای خالی پر شود.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

«هر روزی که بر انسان می‌گذرد به او می‌گوید ای انسان، من روز جدیدی هستم و بر اعمال تو گواهم در من از نیکی‌ها سخن بگو و کار نیک از نام من تا روز قیامت برای

۱. الْخُسْرُ وَالْخُسْرَانُ: انتقاص رأس المال، وينسب ذلك إلى الإنسان، فيقال: خسر فلان، والى فعل فيقال: خسرت تجارتك، قال تعالى: تِلْكَ إِذْ كَوَّهَ خَاسِرَةٌ (نازعات / آیه ۱۲)، ويستعمل ذلك في المنة بابتدائها بحارجه كالمال والجاه في الدنيا وهو الأكثر، وفي المقتنيات النفسية كالصحة والسلامة، والعدل والإيمان، والثواب، وهو الذي جعله الله تعالى الخسران الممين، وقال: الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ... (راغب اصفهانی، ۱۳۷۳ق: ۱۴۷-۱۴۸).

۲. وعن بعض السلف: تعلمت معنى السورة من بائع الثلج كان يصيح ويقول: ارحموا من يذوب رأس ماله، ارحموا من يذوب رأس ماله فقلت: هذا معنى: إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ يمر به العصر فيمضي عمره ولا يكتسب فإذا هو خاسر (فخر رازی، بی تا، ج ۳۲: ۸۵).

۳. الدنيا سوق ربح فيها قوم وخسر آخرون (ابن شعبه حرانی، ۱۳۹۴ق: ۳۶۲).

۴. نفس المرء خطاه إلى أجله (سید رضی، ۱۳۹۵ق: ۴۸۰، حکمت ۷۴).

تو گواهی دهم زیرا من که بگذردم دیگر مرا نخواهی دید»^۱

گروهی سرمایه‌های نفیس عمر و زندگی را از دست می‌دهند و در برابر آن مالی مختصر یا بسیار، خانه‌ای محقر یا کاخی زیبا، فراهم می‌سازند. گروهی تمام این سرمایه را برای رسیدن به مقامی از دست می‌دهند و گروه‌هایی آن را در مسیر عیش و نوش و لذات زودگذر مادی از دست می‌دهند. بی‌تردید هیچیک از این‌ها نمی‌تواند بهای آن سرمایه عظیم باشد، بهای آن فقط و فقط رضای خدا و مقام قرب او است. یا همان‌گونه که امیر مؤمنان (علیه السلام) فرموده:

«آیا آزادمردی پیدا نمی‌شود که این ته مانده غذا را به اهلش واگذارد. بدانید وجود شما بهائی جز بهشت ندارد آن را به چیزی جز بهشت نفروشید»^۲

«لُمَاظَه» به معنی باقی مانده غذا در دهان است که انسان پس از فرو بردن لقمه با زبان خود آن را از اطراف دهان جمع می‌کند و فرو می‌برد و گاه زبانش را بر لب‌ها می‌کشد تا چیزی از غذا مانده آن را نیز جمع کند و این تشبیه بسیار گویایی است که امام (علیه السلام) در مورد بی‌ارزش بودن مواهب مادی دنیا فرموده است. اشاره به اینکه اقوام زیادی به این دنیا آمده‌اند، از مواهب آن بهره برده‌اند و غذاهای آن را خورده‌اند گویا ته‌مانده آن به شما رسید است، اصل آن ارزشی نداشته تا چه رسد به ته مانده آن. تعبیر به «حَر» اشاره به این دارد که تمام آزادگان می‌توانند خود را از قید و بند دنیای مادی رها سازند ولی آن‌ها که اسیر شهوات و زرق و برق‌ها هستند هرگز نمی‌توانند به آسانی خود را از عشق به دنیا رها سازند و برای رسیدن به آن دست به هر کاری می‌زنند. تعبیر «لاهلها» (برای اهل دنیا) اشاره به این است که افراد کوتاه‌فکر و بی‌همتی هستند که گوهر گران‌بهای روح و جان انسانی را به متاعی قلیل و مال و مقام بی‌ارزش می‌فروشند تا دنیا را برای آن‌ها واگذارند.

در روایت دیگری همین نکته به شکل دیگری بیان شده است: «انجا که امام کاظم (علیه السلام) به هشام فرمود:

«گرانقدرترین مردم کسی است که دنیا را ارزشی برای وجود خود نمی‌شمرد.

۱. عَنْ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ: مَا مِنْ يَوْمٍ بَأْتِي عَلَى ابْنِ آدَمَ إِلَّا قَالَ لَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ يَا ابْنَ آدَمَ أَنَا يَوْمٌ جَدِيدٌ وَأَنَا عَلَيْكَ شَهِيدٌ فَقُلْ فِي خَيْرٍ أَوْ اعْمَلْ فِي خَيْرٍ أَشْهَدُ لَكَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَإِنَّكَ لَنْ تُرَافِقَ بَعْدَهَا أَبَدًا (کلینی، ج ۲: ۱۳۸۷، ج ۲: ۵۲۳، باب القول عند الاصبح والامساء، ح ۸).

۲. وَقَالَ (علیه السلام): أَلَا حُرٌّ يَدْعُ هَذِهِ اللَّمَازَةَ لِأَهْلِهَا إِنَّهُ لَيْسَ لِأَنْفُسِكُمْ ثَمَرٌ إِلَّا الْجَنَّةُ فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا (سید رضی، ۱۳۹۵ق: ۵۵۴، حکمت ۴۵۶).

آگاه باشید! که وجود شما بهایی جز بهشت ندارد پس آن را به غیر بهشت نفروشید.^۱

در ضمن حدیثی از امام صادق (ع) آمده است که امیرمؤمنان (ع) فرمود:
«... دنیا را رها کن چرا که عشق به دنیا انسان را کور و کر و گنگ می‌کند و او را ذلیل می‌سازد...»^۲

همان‌گونه که امام (ع) فرمود: هیچ ثمن و بهایی جز بهشت برین و قرب پروردگار نمی‌تواند در برابر آن قرار گیرد. قرآن مجید نیز به این معنا اشاره کرده آنجا که می‌فرماید:

«خداوند از مؤمنان، جان‌ها و اموالشان را خریداری کرده، که (در برابرش) بهشت برابر آنان باشد (به این صورت که) در راه خدا بیکار می‌کنند، می‌کشند و کشته می‌شوند؛ این وعده حقیقی است بر او، که در تورات و انجیل و قرآن ذکر فرموده است. چه کسی از خدا به عهدش وفادارتر است؟! اکنون بشارت باد بر شما، به دوزخ مبتدی با خدا کرده‌اید و این است آن پیروزی بزرگ»^۳

خدای متعال سرمایه‌های شما را نیز خریداری می‌کند که می‌فرماید:

«پس هر کس به اندازه سنگسار ذریای کافران خیر انجام داده آن را می‌بیند»^۴
و از سوی دیگر بهای عظیم در برابر آن را می‌پردازد و گاه ده برابر و گاه تا هفتصد برابر و گاه بیشتر که می‌فرماید: «کسانی که اموال خود را در راه خدا انفاق می‌کنند، همانند بذری هستند که هفت خوشه برویاند؛ که ده خوشه، یکصد دانه باشد و خداوند آن را برای هر کس بخواهد (و شایستگی داشته باشد) دو یا چند برابر می‌کند و خدا (از نظر قدرت و رحمت)، وسیع و (به همه چیز) مبین است»^۵ به هر حال همان‌گونه که امام سجاد (ع) فرمود:

۱. وَإِنَّ أَكْظَمَ النَّاسِ قَدْرًا الَّذِي لَا يَرَى الدُّنْيَا لِنَفْسِهِ خَطَرًا أَمَّا إِنْ أَبَدَكُمْ لَيْسَ بِهَا ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةَ فَلَا تَبْغُوهَا بِغَيْرِهَا (کلینی، ۱۳۸۷، ج: ۱، ۱۹).
۲. فَارْفُضِ الدُّنْيَا فَإِنَّ حُبَّ الدُّنْيَا يُغَمِّي وَيَصُمُّ وَيَكْمُرُ وَيَذِلُّ الرِّقَابَ (کلینی، ۱۳۸۷، ج: ۲، ۱۳۶، ج: ۲۳).
۳. إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَتُعْتَلُونَ وَوَعْدًا عَلَيْهِ حَقٌّ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (توبه / آیه ۱۱).
۴. فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (زلزال / آیه ۷).
۵. مَثَلُ الَّذِينَ يُبْغُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (بقره / آیه ۲۶۱).

«آنان که به غیر حضرتت رو آورده‌اند نومید شدند و آنان که جز وجود تو خواسته‌اند به خسران نشستند»^۱.

هر کس در خانه‌ای غیر از خدا برود زیان می‌بیند چرا که قرآن در حقیقت انسان‌ها را به تجارت‌پیشگانی تشبیه کرده که با سرمایه‌های سنگین قدم به تجارتخانه این جهان می‌گذارند، بعضی سود کلانی می‌برند و گروهی سخت زیان می‌بینند. آیات زیادی در قرآن مجید است که این تعبیر و تشبیه در آن منعکس می‌باشد و در واقع بیانگر این حقیقت است که برای نجات در قیامت نباید در انتظار این و آن نشست تنها راه آن، بهره‌گیری از سرمایه‌های موجود و تلاش و کوشش در این تجارت بزرگ است که در آنجا «همه چیز را به بها می‌دهند، به بهانه نمی‌دهند». اینک بعضی از آیات روایاتی که درباره زیان و زیانکاران رسیده است از نظرتان می‌گذرد.

نورالله علی‌دوست خراسانی

۹۷ / ۱۲ / ۲۰

۴ رجب ۱۴۴۰

۱. حَبَّ الْوَافِدُونَ عَلَىٰ غَيْرِكَ، وَ خَسِرَ الْمُتَعَرِّضُونَ إِلَّا لَكَ (علی بن حسین (علیه السلام)، ۱۳۷۵: دعای ۴۶).